

Hodnoty, k nimž vzhlížíme

V úterý 28. ledna 2025 byly v reprezentativních prostorách Senátu Parlamentu České republiky předány již šestnácté Ceny Václava Bendy. Prestižní ocenění uděluje od roku 2009 Ústav pro studium totalitních režimů (ÚSTR) osobnostem, které bojovaly za svobodu, demokracii a lidská práva nebo zásadním způsobem přispěly k poznání novodobé československé historie.

Petr Pithart, jeden z šestnácti laureátů Ceny Václava Bendy za rok 2024

Vyznamenání, pojmenované po filozofovi, disidentovi a politickém vězni komunistického režimu Václavu Bendovi (1946–1999), získalo za rok 2024 právě šestnáct laureátů. Ti si ze slavnostního večera odnesli již tradiční pamětní medaili a nově také křišťálové srdce od uměleckého skláře Jiřího Pačinka.

„Při letošním udělování cen jsme kladli velký důraz na to, aby ocenění získaly nejen osobnosti spojené s 35. výročím listopadových událostí roku 1989, ale především poslední žijící osobnosti, které si v padesátých letech

prošly peklem komunistických lágrů a věznic. Jedná se o propojené nádoby, bez nichž bychom dnes nežili v parlamentní demokracii,“ uvedl ve svém úvodním projevu Ladislav Kudrna, ředitel ÚSTR.

REŽIM NEŠETŘIL MLADISTVÉ ANI ŽENY

Za svoji aktivitu na přelomu čtyřicátých a padesátých let, tedy v době, kdy za projevy rezistence vůči tehdejšímu zřízení hrozily ve stalinistickém Československu drakonické tresty,

včetně hrdelních, bylo v průběhu galavečera oceněno pět osobností.

Nezletilý Cyril Michalica, který několika osobám napomáhal k emigraci a také se účastnil odbojových akcí namířených proti kolektivizaci venkova, si v roce 1950 od soudu odnesl i přes svůj nízký věk tříletý trest v nápravných zařízeních pro mladistvé. A to ještě mohl hovořit o štěstí, neboť vyšetřovatelé Státní bezpečnosti nepřišli na to, že se podílel na sabotážích JZD, a potrestali ho jen za podíl na „nezákonném opuštění republiky“. Naopak Michalicův vrstevník Ivo Klempeř, jenž se v roce 1952 zapojil do ozbrojeného odboje vůči režimu, byl po odhalení skupiny odsouzen k dvanáctiletému trestu, načež si prošel těmi nejtvrdšími lágry a věznicemi v zemi.

Se stejnou tvrdostí jako k mladistvým přistupoval komunistický režim také k ženám, které se mu postavily na odpor. Dnes stoletá Božena Pištělková dostala v roce 1954 za skrývání odbojářů (včetně legendárního kurýra Štěpána Gavendy) osmiletý trest. Za mříže kvůli údajné velezradě zamířila na čtyři roky i Alexandra Součková, jež se v rámci skupiny, kterou vedla její matka, podílela na dodávání hospodářských informací rozhlasové stanici Svobodná Evropa.

O jisté benevolenci tak mohla mluvit snad jen Milena Blatná, která kvůli nezištné pomoci trpícím vězňům v jáchymovských uranových dolech byla pouze propuštěna ze zaměstnání. Přímo v dolech se také poznala se svým budoucím manželem Jiřím Blatným, jenž byl zatčen v souvislosti s odbojovou skupinou Tábor, kterou vedl Petr Křivka. Po revoluci se společně s manželem angažovali v organizacích zastupujících bývalé politické vězně.

DISIDENTI I HISTORIKOVÉ

Druhá velká skupina laureátů byla Cenou Václava Bendy vyznamenána za statečné postoje a především za činy v době „normalizační“ fáze komunistické totality, zejména pak za svůj přínos k rozpadu komunistického panství v Československu a návratu demokracie v závěru roku 1989.

Ocenění tak byli konkrétně filozofové Daniel Kroupa a Petr Pithart, novinářka, spisovatelka a někdejší mluvčí Václava Havla Eda Kriseová, herec a aktivní člen Občanského fóra Jan Potměšil, diplomat a pedagog Martin Palouš, historikové Petr Placák a Bohumil Doležal, spoluzakladatel platformy Verejnosť proti násiliu Fedor Gál a in memoriam také nejznámější tvář disentu, sametové revoluce a první dekády samostatné České republiky Václav Havel, za nějž převzala vyznamenání jeho manželka Dagmar.

Vedle zmíněných bojovníků za svobodu, kteří za své postoje často trpěli perzekucí ze strany komunistického režimu, byly oceněny i dvě osobnosti, které mimořádně přispěly historické vědě při poznávání soudobých dějin, a sice respektovaný historik Václav Veber (in memoriam) a archivářka Alena Šimánková z Národního archivu.

Úplný přehled všech laureátů a jejich životních příběhů najdete na následujících stránkách tohoto čísla *Paměti a dějin*.

NEZAPOMENOUT

Téměř všichni vyznamenání, kteří si pro Cenu Václava Bendy do Valdštejnského paláce osobně přišli, ve svých projevech zdůrazňovali, jak důležité je často tragické příběhy, od nichž mnohdy uteklo bezmála osmdesát let, zachovat pro další generace, které si podle nich mnohdy ani nedovedou představit, co se v naší zemi v druhé polovině 20. století odehrávalo.

Předávání Cen Václava Bendy za rok 2024 sledoval zcela zaplněný Hlavní sál Valdštejnského paláce. V první řadě sedí šestice oceněných, zleva Milena Blatná, Bohumil Doležal, Fedor Gál, Martin Palouš, Ivo Klempíř a Eda Kriseová.

Za Václava Havla převzala pamětní medaili a křišťálové srdce jeho manželka Dagmar

„Paměť je zrádná a je potřeba si to pořád připomínat. Vždyť já jsem to prožila a málem bych sama nevěřila, že ta doba byla tak krutá a že tolik lidí na ten minulý režim doplatilo. Je to sice klišé, ale když bychom na to zapomněli, tak to budeme muset prožít znovu,“ uvedla například Milena Blatná, která je v současnosti předsedkyní Konfederace politických vězňů České republiky.

Podobně to ve svých slovech vystihl i 1. místopředseda senátu Jiří Drahoš,

který společně s místopředsedou senátu Jiřím Oberfalzerem převzal nad předáváním cen záštitu, když řekl: *„Toto ocenění je nejen uznáním vašich činů, ale také symbolem hodnot, k jakým jako společnost vzhlížíme. A já bych si moc přál, aby vaše příběhy byly nadále inspirací pro nás i budoucí generace.“*

*Jakub Šafránek, Martin Vacek
Foto: Michal Pavlík (Kancelář Senátu ČR), archiv ÚSTR*

Laureáti Cen Václava Bendy za rok 2024

Milena Blatná (nar. 1934)

Velké srdce i odvahu projevila v padesátých letech Milena Blatná. Narodila se do učitelské rodiny Hypšových a rodiče ji vychovávali v úctě k hodnotám demokracie a vlastenectví a v lásce k pravdě. Maturitu složila v roce 1952 a poté se rozhodla odložit vysokoškolské studium, aby finančně vypomohla ovdovělé mamince. Nastoupila jako civilní zaměstnankyně do jáchymovských dolů, kam komunistický režim zavíral politické vězně. Blatná, které v té době nebylo ani dvacet let, se pro mnohé odsouzené stala spojkou s vnějším světem a povzbuzením v útrapách pracovního lágru. Vězňům na šachtě zprostředkovávala zakázaný písemný styk s rodinami, mnohým také nosila jídlo. Nezištná pomoc osobám, kterých se totalitní režim chtěl zbavit, však byla prozrazena a v roce 1954 byla z práce propuštěna. Ještě předtím se ale na šachtě seznámila se studentem Jiřím Blatným, odsouzeným pro velezradu za protikomunistický odboj, za něhož se po jeho propuštění v roce 1958 provdala. V roce 1968 se její manžel angažoval v Klubu bývalých politických vězňů (K 231) a po sametové revoluci se společně zapojili do činnosti jeho nástupnické organizace, již je Konfederace politických vězňů Československa, později České republiky, a kterou nyní tato statečná žena vede.

Bohumil Doležal (nar. 1940)

Vystudoval bohemistiku a germanistiku na FF UK. V šedesátých letech pracoval v Československém spisovatelci a byl redaktorem časopisu *Tvář*. Po sovětské okupaci mohl vykonávat jen dělnické profese, později pracoval jako počítačový programátor. V roce 1977 podepsal Chartu 77, posléze k ní ale zaujal kritický postoj. Byl aktivní v samizdatu a v roce 1987 spoluzakládal Demokratickou iniciativu, která se 11. listopadu 1989 prohlásila za politickou stranu. Státní bezpečnost ho sledovala jako nepřátelskou osobu I. kategorie, mnohokrát byl zatčen, naposledy ještě 19. listopadu 1989. Po sametové revoluci působil jako poslanec ve Federálním shromáždění,

avšak patřil ke kritikům postkomunistů, a z parlamentního klubu Občanského fóra (OF) byl vyloučen. Poté byl v letech 1992–1994 členem Občanské demokratické strany (ODS) a pracoval jako šéf poradců premiéra Václava Klause, ale pro nesouhlas s jeho politikou z ODS vystoupil. Mezi roky 1993–2002 přednášel na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy o dějinách a problémech politického myšlení, působil jako nezávislý publicista a politický komentátor v několika českých denících a od roku 2000 vydává vlastní internetový politický zápisník *Události*. Jeho komentáře a eseje, v nichž hájí hodnoty liberální demokracie, vyšly souborně v několika knihách.

Fedor Gál (nar. 1945)

Narodil se v ghettu Terezín, kde byla v té době vězněna jeho matka a starší bratr. Svého otce Fedor Gál nepoznal, neboť ten byl vězněn v Sachsenhausenu a byl zavražděn na konci války při pochodu smrti. V čase válečné Slovenské republiky byl rodině arizován majetek a v roce 1948 jim komunisté v rodné Partizánské (dříve Nemecké) Ľupči znarodnili statek, na kterém hospodařili. Po maturitě na chemické průmyslovce pracoval jako dělník v chemických továrnách a dálkově vystudoval Chemicko-technologickou fakultu SVŠT v Bratislavě. Poté se věnoval sociologii a prognostice a pracoval v několika výzkumných ústavech. V listopadu 1989 se stal jednou z tváří sametové revoluce. V Bratislavě spoluzakládal politickou platformu Verejnost proti násiliu a v době prvních svobodných voleb v roce 1990 byl jejím předsedou. Krátce byl činný ve slovenské politice. Po rozpadu Československa přednášel na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy. V současnosti vydává knihy věnované především tématu menšin, jinakosti, prožitku holokaustu a věnuje se rovněž publicistice a filmové dokumentaristice.

Václav Havel (1936–2011)

Světově známý dramatik, esejista, disident, politik a český i československý prezident. Těchto několik atributů zdaleka

nevystihuje ani šíři, ani hloubku všech veřejných rolí Václava Havla, tváře československého odporu proti komunistickému režimu a sametové revoluce. Vyrůstal ve významné podnikatelsko-intelektuální rodině, a proto mu komunisté zabránili ve studiu humanitních oborů. Začal se tedy věnovat divadlu a od šedesátých let byl spojen zejména s Divadlem Na Zábradlí. Psal také do časopisu *Tvář*. Po okupaci Československa v roce 1968 se stal čelným představitelem disentu a propagátorem autentického života v pravdě. Nepřítelem číslo jedna se pro režim stal po zveřejnění Charty 77, jejímž byl spoluautorem. Již po okupaci mu bylo zakázáno publikovat, přesto jeho díla vycházela v samizdatu a exilových nakladatelstvích a měla ohlas i za hranicemi východního bloku. Kvůli svým statečným občanským postojům byl třikrát vězněn a v komunistických vězeních strávil celkem pět let. V roce 1989 se stal spoluautorem petice Několik vět, kterou podepsaly desetitisíce občanů. V listopadu téhož roku se postavil do čela Občanského fóra, které během sametové revoluce vyjednálo radikální změnu politické situace v Československu. Ještě v prosinci 1989 se stal posledním československým prezidentem a v nejvyšší ústavní funkci působil i po rozpadu státu, a to až do roku 2003. V čele státu usiloval nejen o jeho západní směřování, ale známý byl také důrazem na etické hodnoty.

Ivo Klempíř (nar. 1933)

Když v únoru 1948 v Československu převzali moc komunisté, nechtěl se s tím tehdy patnáctiletý Ivo Klempíř smířit a aktivně se nedemokratickému režimu postavil. V září 1948 se ve škole v jedné třídě, dokonce v jedné lavici, potkal s později popraveným Vladivojem Tomkem. Na tajných schůzkách společně s ním a dalšími plánovali sabotážní akce. V prosinci 1952 část skupiny přepadla vojenskou hlídku s cílem získat zbraně. Došlo k přestřelce, po které zůstal jeden voják mrtvý a jeden zraněný. Samotné akce se Klempíř sice nezúčastnil, ale když byla skupina po sedmi letech odhalena, byl i on mezi souzenými a odsouzenými. Za trestný čin

Milena Blatná

Bohumil Doležal

Fedor Gál

Václav Havel

Ivo Klempíř

Eda Kriseová

Daniel Kroupa

Cyril Michalica

Martin Palouš

velezrady měl ztratit svobodu na dvanáct let. Postupně prošel věznicemi v Praze Ruzyni, na Borech a v Leopoldově, propuštění se dočkal po amnestii v roce 1964. O padesát let později v roce 2014 obdržel od ministra obrany dekret a odznak za účast v protikomunistickém odboji.

Eda Kriseová (nar. 1940)

Narodila se v protektorátní Praze do rodiny sochařky a architekta. V šedesátých letech vystudovala žurnalistiku, ale po invazi vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 jí režim znemožnil publikovat. Její poslední reportáž byla o Janu Zajícovi, který se v roce 1969 upálil na protest proti okupaci Československa. Za normalizace střídala různá povolání, pracovala mimo jiné i v psychiatrické léčebně. Začala se věnovat literární tvorbě, své prózy a překlady ale mohla publikovat pouze v samizdatu a v exilových nakladatelstvích. Od poloviny sedmdesátých let patřila k okruhu pražského disentu. Během sametové revoluce se stala součástí tzv. koordinačního centra Občanského fóra a brzy nato i mluvčí Václava Havla. Po jeho zvolení československým prezidentem pracovala jako jeho poradkyně, poté byla v prezidentské kanceláři ředitelkou oddělení stížností a milostí. Od roku 1992 se ale opět věnuje literární tvorbě. Po revoluci vyšly její samizdatové texty i nové prózy. Celkem napsala dvě desítky knih, včetně románu z prostředí volyňských Čechů nebo životopisu Václava Havla.

Daniel Kroupa (nar. 1949)

Komunisté jeho otci znárodnili prosperující firmu, takže to pro svůj „buržoazní původ“ neměl Daniel Kroupa v dětství a mládí lehké. V polovině šedesátých let začal docházet na přednášky do Městské knihovny v Praze, kde poznal překladatele a básníka Jana Vladislava a filozofa Jana Patočku. Díky své konverzi ke křesťanství se seznámil s okruhem mladých lidí z katolického kroužku Vigilie, kteří ho inspirovali a formovali v názorech. Externí studium na filozofické fakultě nedokončil, protože neudělal zkoušku z marxismu-leninismu. Podepsal Chartu 77, čímž si přivodil pravidelné výsledky na Státní

bezpečnosti a preventivní zatýkání při různých výročích. V rámci disentu pořádal vlastní filozofický seminář s cílem udržet u mladých lidí myšlení nezávislé na komunistické oficiální doktríně. V roce 1989 působil ve vedení Občanského fóra a spoluzaložil Občanskou demokratickou alianci. Jako poslanec se podílel na přípravě Ústavy České republiky a působil jak v Poslanecké sněmovně, tak v Senátu ČR. Přednášel filozofii na Univerzitě Karlově a Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

Cyril Michalica (nar. 1933)

Odvaha mu nikdy nechyběla. Když se ještě v letech druhé světové války muži z obce, kde vyrůstal, scházeli u nich doma k poslechu zahraničního rozhlasu, hlídal okolí. Poté, co komunisté po únoru 1948 zakázali katolickou sportovní organizaci Orel, spolu s dalšími členy se podílel na drobných sabotážích na protest proti kolektivizaci vesnice, mimo jiné zapálili i družstevní stoh. Dvěma členům skupiny zařídil přechod přes státní hranice, potom ale došlo k prozrazení jeho činnosti. Soud s ním měl zastrašit i ostatní, proto byl jako mladistvý odsouzen k tříletému trestu, který si téměř celý musel odpykat. Věznili ho v tvrdých podmínkách nechvalně proslulého nápravného zařízení pro mladistvé v Zámrsku. Po propuštění musel hned na vojnu, kde ho zařadili k „pétěpákům“. Obtížně pak v dalších letech hledal zaměstnání, nakonec pracoval v ostravských dolech. Po roce 1989 byl rehabilitován a v říjnu 2014 obdržel od ministra obrany Pamětní odznak a Osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu.

Martin Palouš (nar. 1950)

O svém celoživotním nastavení říká: „Vždycky jsem byl v jakési opozici vůči režimu, to jsem měl z domova.“ Narodil se v Praze do intelektuální rodiny, ale rodiče pro své názory mohli vykonávat jen dělnické profese. Jemu se sice podařilo vystudovat Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy a stihl si udělat ještě rigorózní zkoušku, ale ze zaměstnání učitele programování ve státním podniku byl po podpisu Charty 77 okamžitě vyhozen a skončil jako topič v kotelně. V disentu se věnoval samizdatovým překladům, psal

filozofické eseje a v roce 1986 plnil i roli mluvčího Charty 77 a zajišťoval její zahraniční vztahy. V listopadu 1989 se stal jedním ze zakládajících členů Občanského fóra a v roce 1990 byl i poslancem za OF ve Federálním shromáždění. Poté se již věnoval práci na ministerstvu zahraničí, vykonával funkci náměstka ministra, pět let byl velvyslancem v USA a šest let stálým zástupcem ČR při OSN. V minulosti zastával také post předsedy Českého helsinského výboru a rovněž působil jako ředitel Knihovny Václava Havla. V současnosti mimo jiné vyučuje na Floridské mezinárodní univerzitě v americké Miami.

Božena Pištělková (nar. 1925)

Narodila se do rodiny Novákových, která žila na statku v obci Boršov u Kyjova. Jako mladá žena se seznámila s Josefem Cichrou, který se po převratu v roce 1948 podílel na odboji proti komunistickému režimu. Na začátku padesátých let „Jožkovi“ opakovaně pomohla s ukrýváním osob, které hledala Státní bezpečnost. Na rodinném statku v Boršově našel bezpečný azyl například Jan Hochman, člen katolické protirežimní organizace Zvon, nebo legendární kurýr a politický vězeň Štěpán Gavenda, který se k Novákovým uchýlil mimo jiné po svém útěku z komunistické věznice v Leopoldově. V roce 1952 byl Gavenda za dramatických okolností znovu dopaden a během násilných výslechů prozradil svůj úkryt u Novákových. V březnu 1954 tak byla Božena Pištělková odsouzena za velezradu k osmiletému trestu. Prošla věznicemi v Uherském Hradišti a ve slovenských Želiezovcích. Po amnestii v roce 1959 se vrátila do rodného Boršova, ale z kádrových důvodů nenašla kvalifikovanou práci – nejdříve sázela v lese stromy, poté až do důchodu pracovala jako dělnice v nábytkářské firmě.

Petr Pithart (nar. 1941)

Už za studií vstoupil do Komunistické strany Československa, což pro něj bylo přirozené rozhodnutí, protože jeho otec patřil ještě k předválečným členům strany a po nástupu komunistů v roce 1948 udělal politickou kariéru. Zlom v Pithartově životě přišel s okupací Československa v roce

Božena Pištěláková

Petr Pithart

Petr Placák

Jan Potměšil

Alexandra Součková

Alena Šimánková

Václav Veber

Letos ocenění poprvé obdrželi vedle medaile i křišťálové srdce od skláře Jiřího Pačinka

1968. Se svými studenty z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, kde působil jako odborný asistent, se zúčastnil okupační stávky. Následně odezdal stranickou legitimaci a s rodinou přesídlil do Oxfordu, kde získal stipendium. Před opětovným uzavřením československých hranic ale uposlechl výzvy komunistické vlády a vrátil se. V roce 1971 ho vyhodili z univerzity, v dalších letech pak pracoval v dělnických profesích. Řadu let úspěšně organizoval pašování exilové literatury ze zahraničí. V roce 1977 podepsal Chartu 77, v samizdatu publikoval řadu svých knih, mnohdy raději pod pseudonymem. Po revoluci 1989 se aktivně účastnil obnovy demokratického státu a bývá označován za otce zakladatele české polistopadové politiky a ústavnosti. Tři roky byl předsedou vlády, v dalších letech dlouholetým předsedou Senátu Parlamentu ČR. Působil také jako vedoucí Katedry politologie a sociologie Právnické fakulty Univerzity Karlovy.

Petr Placák (nar. 1964)

Otec Petra Placáka podepsal Chartu 77 a to se samozřejmě projevilo i v životě jeho mladšího syna. Třeba tím, že nemohl studovat střední, respektive vysokou školu. V osmdesátých letech patřil mezi výrazné postavy mladší disidentské generace, publikoval v samizdatu, hrál také v kapele Plastic People of the Universe. Veřejně prosazoval aktivnější přístup k opoziční činnosti, a právě z jeho popudu proto vznikla iniciativa České děti, jejichž manifest proklamoval obnovu Českého království, neboť „*král je aspoň odpovědný Bohu, zatímco komunisté nejsou odpovědní nikomu a za nic*“. Byl jedním z hlavních organizátorů opozičních demonstrací v letech 1988 a 1989. Za své protirežimní postoje byl v roce 1989 surově zbit čtveřicí estébáků, kteří byli potrestáni až po dlouhých soudních průtazích v roce 2012. Z vlekoucího se boje za spravedlnost se vypsál v knize *Fízl*, za niž dostal v roce 2008 cenu Magnesia Litera. Kromě badatelské práce v Ústavu pro studium totalitních režimů působí také jako šéfredaktor studentského listu pro seniory *Babylon*.

Jan Potměšil (nar. 1966)

Přestože se Jan Potměšil narodil do ryze sportovní rodiny, sudičky mu předurčily jinou životní cestu. Od osmi let se pravidelně objevoval v dětských rolích v televizních inscenacích, seriálech i filmech. Už během studia na DAMU účinkoval v mnoha profesionálních divadelních představeních a filmech. V roce 1989 se intenzivně zapojil do společenského dění, chodil na demonstrace během Palachova týdne, rozšiřoval manifest Několik vět a v listopadových dnech se zapojil do herecké stávky. Účastnil se také výjezdů mimo hlavní město ve snaze šířit na venkov informace o událostech na Národní třídě. Jedna z těchto cest bohužel skončila dopravní nehodou. Po dlouhém léčení a rehabilitaci se vrátil ke své profesi herce. Již dvacet let účinkuje například ve hře *Růže pro Algonon*, která má za sebou na 900 repríz, za roli v Shakespearově hře *Richard III.* získal Cenu Alfréda Radoka. V současnosti je členem Divadelního spolku Kašpar, angažuje se v otázkách lidských práv, moderuje charitativní akce a je tváří řady dobročinných iniciativ a akcí.

Alexandra Součková (nar. 1935)

Pochází z demokraticky smýšlející pražské rodiny, která před válkou udržovala styky s rodinou Masarykových. Po komunistickém převratu se nejpozději od roku 1954 aktivně podílela na odboji v rámci skupiny, kterou vedla její matka Marie Božena. Společně s dalšími odbojáři shromažďovali informace o hospodářské situaci v Československu, které předávali redaktorovi Rádia Svobodná Evropa. V květnu 1955 byla komunistickou tajnou policií s jednou ze zpráv odhalena francouzská spojka skupiny Yvonne Gossart a brzy poté byli pozatýkáni všichni členové této protirežimní organizace. Podle rozsudku Nejvyššího soudu byla v květnu 1955 Alexandra Součková ve věku pouhých dvaceti let odsouzena za velezradu ke čtyřletému trestu odnětí svobody, propadnutí majetku a ztrátě čestných práv občanských. Celý trest vykonala v pardubické věznici, odkud byla propuštěna až v roce 1959. Po propuštění nějaký čas pracovala jako dělnice u pásu či ve

skladu, později se dostala na stavební nástavbu a začala v tomto oboru působit jako projektantka. Po revoluci se angažovala v pražské pobočce Konfederace politických vězňů.

Alena Šimánková (nar. 1958)

„*Nenávist až za hrob*“, tak charakterizuje chování komunistického režimu vůči politickým odpůrcům v padesátých letech 20. století dlouholetá pracovnice Národního archivu Alena Šimánková. Díky jejímu neúnavnému bádání i vstřícné spolupráci s dalšími historiky se podařilo odhalit mnohá tajemství, která měla podle představ totalitního režimu zůstat navždy skryta. A to zejména v oblasti nakládání s ostatky politických vězňů na pohřebištích v Motole, pankrácké věznici či nejnověji na Ďáblickém hřbitově. Její práce má mimořádný význam také pro rodiny politických vězňů, které se po desítkách let dozvídají nejen to, kde jejich příbuzní našli místo posledního odpočinku, ale jimž se také dostávají do rukou informace o posledních dnech jejich životů včetně dopisů na rozloučenou, které před smrtí napsali a represivní aparát je nikdy nedoručil. Svoji neobyčejnou prací tak přispívá k vyrovnání se s temnou minulostí Československa.

Václav Veber (1931–2016)

Historik Václav Veber sice získal v roce 1967 docenturu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, ale komunistický režim mu znemožnil působit ve školství, a tak se živil manuálními profesemi a mimo jiné působil také jako fotbalový trenér. V roce 1990 se vrátil na fakultu jako pedagog. Při svém výzkumu se zaměřil na dějiny 20. století, a to především na dějiny východní Evropy a Ruska a také na historii „sjednocené Evropy“. Během svého pedagogického působení se mu podařilo vychovat nejednu generaci českých historiků. Později působil na Filozofické fakultě Univerzity Hradec Králové a vyučoval také na Metropolitní univerzitě Praha. V roce 2008 založil v Ústavu pro studium totalitních režimů skupinu pro výzkum třetího odboje, kterou několik let vedl. Je autorem mnoha odborných publikací, které požívají zaslouženého uznání jak v historické obci, tak mezi laickou veřejností.